

M. BLECHER

CORP TRANSPARENT

Studiu introductiv și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

Cuprins

Suferința ta arată ca o girafă?

(studiu introductiv de Lucian Pricop) / 7

Referințe critice / 55

Notă asupra ediției / 73

Corp transparent / 75

Alte poeme antume / 93

Poeme postume / 99

SUFERINȚA TA ARATĂ CA O GIRAFĂ?
O analiză a poeziei lui M. Blecher
dinspre suprarrealism spre romantism și înapoi

Lucian Pricop

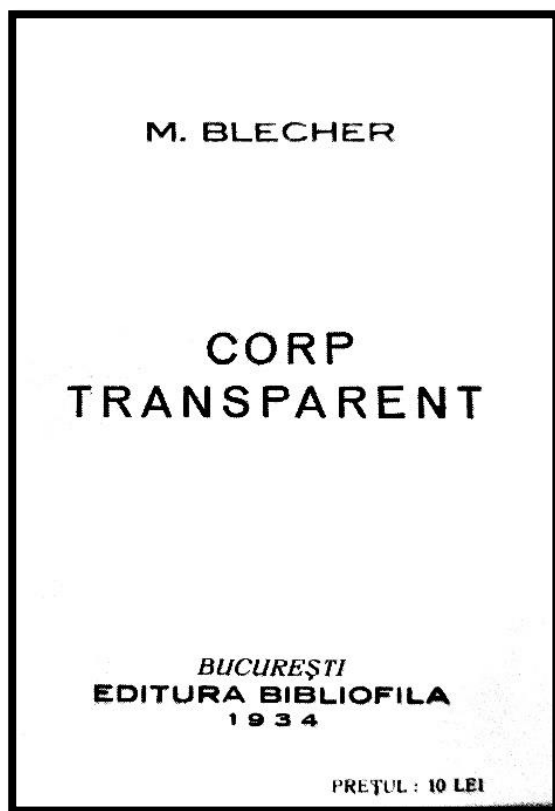
Într-o scrisoare din 1934, Max Blecher îi povestește amicului Geo Bogza o întâmplare în care volumul *Corp transparent*, abia tipărit, trecuse în abisurile unui lac de agrement: „Zilele trecute m-a vizitat un tânăr poet din împrejurimi și mi-a vorbit și de *Corp transparent*. «Citeam cartea asta pe lacul din parc; cu o mână vâsleam și cu alta țineam cartea când, deodată, a venit un mic vânt și mi-a luat-o din mână aruncând-o în lac. Acum *Corp transparent* e în fundul lacului.»

Curios destin, nu? Și cu atât mai mult cu cât e vorba de lacul multora din nostalgiile mele.”¹

Imprimat, în 1934, la Editura Bibliofilă, pe hârtie verde, debutul editorial al lui M. Blecher, *Corp transparent*, e o plachetă de cincisprezece poeme, scrise în 1933 și 1934. Putem estima că aceștia sunt cei doi ani în care Blecher a lucrat la volum în special prin intermediul unei metode de datare care intersectează date biografice cu analiza influențelor

¹ M. Blecher, scrisoare către Geo Bogza, [Roman], 31.X.1934, apud M. Blecher, *Opere*, Ediție critică, studiu introductiv, note, comentarii, variante și cronologie de Doris Mironescu, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Muzeul Național al Literaturii Române, București, 2023, p. 681.

artistice. Pe de o parte, așadar, biografia – mai precis, persoanele cărora le sunt dedicate unele dintre poeme sunt identificabile în traseele medicale ale pacientului Blecher, în relațiile cu alți scriitori sau în iubirile pasionale. Întreg volumul este determinat de aceste elemente paraliterare. Pe de altă parte, lecturile influențate de colegii de tratament.

Coperta I a ediției princeps a volumului *Corp transparent*

Diagnosticat cu morbul lui Pott, Blecher se internează la sanatoriul de la Berck-sur-Mer, situat la Canalul Mânecii, în mai multe rânduri, prima dată între 1930 și 1931. De asemenea, a petrecut doi ani la Leysin, în Elveția (1931-1933). La Berck, Blecher citește Lautréamont, la recomandarea lui Pierre Minet, un suprarealist francez dintre cei care-l redescoperiseră și-l divinizau pe creatorul *Les chants de Maldoror*. Tot în acea perioadă ('32 - '34), Salvador Dalí desenează 44 de ilustrații, create sub impresia spiritului rebel și a elementelor prozopoematice din *Maldoror*². Fascinația pentru ideea subconștientului creativ și pentru arsenalul de devieri de la logică sunt evidente în volumul din 1934 (Comte de Lautréamont, *Les Chants de Maldoror. Eaux fortes originales de Salvador Dalí*), unul dintre jaloanele modernității, nu neapărat prin influența directă pe care a avut-o această carte tipărită în aproximativ 60 de exemplare³, cât mai ales printr-una la distanță, indirectă.

Pentru înțelegerea rețelei de cauzalități, trebuie evocată și contribuția lui Pablo Picasso, cel care a propus ca proza lui Lautréamont să fie ilustrată de compatriotul său Dalí, care a început să lucreze în 1932, realizând câteva studii preliminare pentru unele dintre ilustrații. Avea 28 de ani când a făcut serialul, fiind cam de aceeași vârstă cu autorul din secolul al XIX-lea al textelor bizare. Dalí a folosit întregul arsenal al imaginilor sale caracteristice în desenele sale

² Comte de Lautréamont, *Les Chants de Maldoror. Eaux fortes originales de Salvador Dalí*, Albert Skira, Paris, 1934.

³ O a doua ediție cu 8 gravuri suplimentare a fost tipărită în 1970.

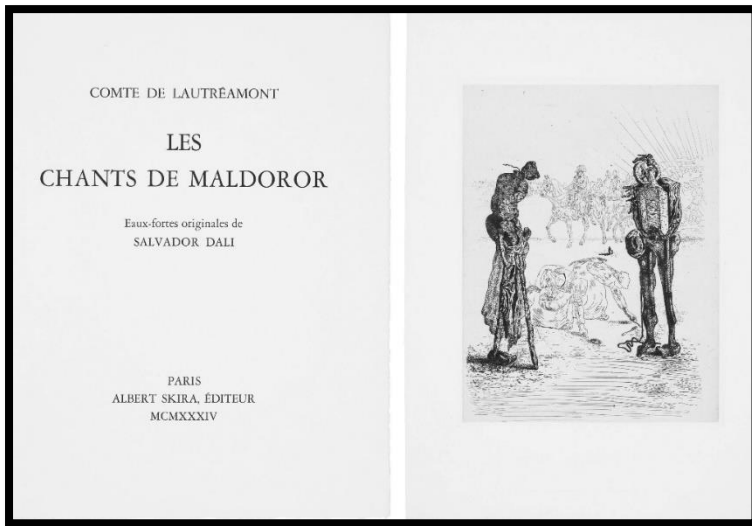
pentru *Les Chants*. Instrumentul gravorului a transformat potopul satanic de cuvinte al poetului într-o tensiune necesară pentru metoda paranoico-critică, o „metodă spontană de cunoaștere irațională bazată pe asocierea interpretativ critică a fenomenelor delirante”⁴. *Les Chants* provoacă lui Dalí asocieri, halucinații și deliruri care sunt legate de „miturile sale personale”.

Ce trebuie spus și accentuat e faptul că Lautréamont a fost esențial pentru genealogia literară alternativă pe care suprarealiștii și-au construit-o pentru ei înșiși; epopeea sa violentă, gotică, *Les Chants de Maldoror*, a fost citită și venerată în special pentru imaginile poetice insurgente, cum ar fi celebra metaforă „Frumos [...] ca întâlnirea întâmplătoare pe o masă de disecție a unei mașini de cusut și a unei umbrele”⁵, devenită motto-ul suprarealismului.

Metoda suprarealistă implica lecturi alternative ale fenomenelor obiective, ca în imaginile duble cu care Dalí experimenta în acel moment (vezi *The Image Disappears* din 1938), pe care le și descria ca o formă de delir. Aici, însă, se pare că nu a existat un obiect original care să provoace asocierile paranoice; imaginea s-a dezvoltat spontan printr-un proces de concentrare intensă a imaginației.

⁴ Salvador Dalí, „Cucerirea iraționalului”, în *Da. Revoluția paranoico-critică. Arhanghelismul științific*, prefață de Robert Descharnes, traducere din franceză de Mioara Izverna, Editura Est – Samuel Tastet Éditeur, București, p. 250.

⁵ Lotréamont, *Œuvres complètes*, Paris, 1963, ed. rev., p. 327.

Comte de Lautréamont, *Les Chants de Maldoror*.

Eaux fortes originales de Salvador Dalí, Albert Skira, Paris, 1934

Dalí se compara cu un medium, capabil să vadă imagini „care ar apărea în imaginația mea”⁶, pe care le-ar putea transpune pe pânza goală.

Am evocat cazul Lotréamont-Dalí nu doar pentru că anul de apariție al ediției bibliofile din *Les Chants...* este tot 1934, ca și al plachetei *Corp transparent*, ci mai mult pentru resuscitarea unei analize a migrației ideilor în literatura europeană interbelică. Iar între aceste idei, amalgamarea dintre literar, desen și existență, care este la Blecher în logica construcțiilor lui Dalí: „Irealitatea și ilogismul nu mai

⁶ Salvador Dalí, *The Secret Life of Salvador Dalí*, tr. de Haakon M. Chevalier, New York, 1961, p. 220. (t.n.)

M. BLECHER

VIZUINA LUMINATĂ
[jurnal de sanatoriu]

Prefață și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

Cuprins

Cum dialoghează două istorii: istoria medicinei
și istoria scrisului (prefață de Lucian Pricop) / 7

Referințe critice / 17

Notă asupra ediției / 23

Vizuina luminată / 25

VIZUINA LUMINATĂ
[jurnal de sanatoriu]

Tot ce scriu a fost cândva viață adevărată. Și totuși, când mă gândesc la fiecare clipă care a trecut în parte și caut s-o revăd, s-o reconstitui, adică să-i regăsesc anumita ei lumină și anumita ei tristețe sau bucurie, impresia care renaște este, înainte de toate, aceea a efemerității vieții care se scurge și apoi, aceea a lipsei totale de importanță cu care se integrează aceste clipe în ceea ce numim, cu un singur cuvânt, existența unui om. S-ar zice că amintirile, în memorie, se decolorează exact ca și acelea pe care le păstrăm în sertare.

În ce constă atunci importanța unei clipe în momentul când e încă prezentă? Să încercăm deci, o intensă trăire în clipa la care luăm parte, și care se „petrece” în momentul actual, de vreme ce știm că timpul îi va șterge cu totul însemnătatea. Ei da, s-o trăim cu intensitate... Dar, în ce constă totuși însemnătatea ei? Ce sens are dânsa? Când stau după-amiaza în grădină, în soare și închid ochii, când sunt singur și închid ochii, ori când în mijlocul unei conversații îmi trec mâna peste obraz și strâng pleoapele, regăsesc întotdeauna aceeași întunecime nesigură, aceeași cavernă intimă și cunoscută, aceeași vizuină caldă și iluminată de pete și imagini neclare, care este interiorul trupului meu, conținutul „persoanei” mele de „dincoace” de piele.

Îmi amintesc de o anumită după-amiază impresionantă și de o întâmplare mărunță, aproape banală, care m-a făcut să mă gândesc îndelung la ceea ce se numește însemnătatea unei clipe. Însemnătatea unei clipe? Dați-mi voie să râd. Clipele vieții noastre au însemnătatea cenușii care se cerne.

Dar iată întâmplarea.

În sala de mâncare a bolnavilor din sanatoriul din Berck unde zăceam internat și unde bolnavii își luau masa întinși pe

cărucioare, aduși la masă de brancardieri, în această sală vastă și de aparențe normale, orice apariție nouă stârnea întotdeauna un mic interes care nu era, de altfel, decât reflexul îndelungilor ore de plictiseală și solitudine din odăile închise. Era imposibil să nu îl privești cu mare curiozitate pe noul venit, însoțit de familie, silindu-te ca să ghicești ce boală are, gravitatea stărei lui, și, mai ales, dacă va fi sau nu un nou prieten sau un „indiferent“ care nu va lua parte întru nimic la viața sanatoriului, decât prin faptul că va asista cu ceilalți bolnavi la masă, în aceeași sală de mâncare, sau va sta întins afară pe cărucior, în grădină, la umbra aceluiași coviltir de pânză decolorată de ploii.

Îmi amintesc, așadar, foarte bine de acel tânăr nou venit înconjurat de familia lui, o mamă bătrână în doliu și două surori cu obraji arși de soare și aproape vineți de abundența sângelui, contrastând straniu cu paloarea și slăbiciunea bolnavului, cu capul pierdut între perne, cu o figură scobită, uscată și galbenă ca frământată din ceară.

Cu vecinul meu de masă comentaram starea bolnavului. Era, desigur, grav atins și informațiile pe care ni le aduse un alt prieten, care surprinsese pe coridor câteva frânturi de conversație ale directorului cu infirmiera principală, confirmară în totul bănuielile noastre: bolnavul avea câteva fistule deschise care curgeau fără încetare și din plin. Desigur că n-o va duce până la sfârșitul verii. Îl priviram atunci cu și mai multă curiozitate, cu și mai mult interes. Curios sentiment de egoism, de securitate și nu știu cum de mică perfidie morală de a privi un bolnav, știind că peste câtva timp are să moară, în timp ce el nu bănuiește nimic.

În diferite rânduri mi s-a întâmplat să cunosc asemenea cazuri disperate, condamnate dinainte.

Într-un sanatoriu din Elveția, o bătrână femeie germană care era roasă de un cumplit cancer al pancreasului despre care

ea nu ştia nimic (spunea întotdeauna că are „puţină aciditate stomacală care îi provoacă usturimi după-masă”), în alt rând o tânără fată care cu câteva zile înainte de a fi operată (ceea ce nu i se spusese încă) proiecta un voiaj în sudul Franţei, în fine diferite alte cazuri când cei din jurul unui bolnav ştiau că situaţia lui este extrem de gravă, în timp ce dânsul, ignorând totul, continua să trăiască într-o uşoară ameţeală şi în inconştiienţa tuturor preocupărilor lui cotidiene şi neînsemnate.

Ei bine, în toate aceste cazuri era uşor de constatat că bolnavii din jur, care erau la curent, nutreau nu ştiu ce meschină şi perversă satisfacţie de a „şti, în timp ce bolnavul condamnat ignoră totul”, şi asta le dădea un sentiment de comodă securitate interioară, senzaţia aceea de confort meschin pe care o avem întotdeauna când aflăm de un accident într-un loc unde ne-am fi putut afla noi înşine şi pe care îl subliniem cu un mic râgâit intim „bine că eu n-am fost acolo”.

În cazul bolnavilor, „bine că nu sunt în locul lui, săracul” (în care caz „săracul” este adăugat ca un rafinament în plus al miciei perfidii şi pentru salvarea persoanei noastre intime morale).

Cu mare strângere de inimă priveam deci pe acest nou venit cu privirile lui candidе şi gesturile lui moi, cu braţele lui subţiri şi degetele lungi şi fine, pe care şi le trecea, din când în când, peste frunte cu o batistă, pentru a-şi şterge sudoarea de care era acoperit. Îl văd şi acum înaintea mea cu flaneaua lui de culoare cenuşie, prea largă pentru braţele lui slabe şi subţiri ca beţişoarele ce ţin loc de mâini păpuşilor de lemn. Şi îmi amintesc şi de sentimentul meu intim de meschină securitate pe care îl resimţeam, la fel cu toţi ceilalţi... amestecul acela de milă şi de satisfacţie cu care îl examinam în sala de mâncare... Şi, altfel, el nu veni în sală decât câteva zile, apoi dispăru, şi poate că aş fi uitat cu totul de el, dacă nu se întâmpla cu dânsul ceea ce vreau să povestesc aici.

M. BLECHER

INIMI CICATRIZATE

roman

Prefață și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

INIMI CICATRIZATE

roman

*Quel terrible souvenir à affronter*¹

Kierkegaard

Emanuel urcă scara întunecoasă. Mirosea în aer vag a produse farmaceutice și a cauciuc ars. În fundul coridorului îngust, recunoscuse ușa albă care îi fusese indicată. Intră fără să mai bată.

Încăperea în care se găsea părea mai veche încă și mai mucegăită decât coridorul. Lumina venea printr-un singur geam și răspândea o claritate albastră și nesigură peste dezordinea din salonaș, unde revistele zăceau răvășite pretutindeni, acoperind masa de marmură și scaunele solemne, învelite în halate albe ca în niște haine comode de voiaj, înainte de mutare.

Emanuel mai mult căzu decât se așează într-un fotoliu. Observă cu surprindere umbre parcurgând odaia și descoperi subit că geamul din fund era în realitate un acvarium în care pluteau lent pești negri, bulbucăți și grași. Câteva secunde rămase cu ochii mari deschiși urmărindu-le alunecarea leneșă, uitând aproape pentru ce venise.

Într-adevăr, pentru ce venise aici? Aha! își aduse aminte și tuși încetișor pentru a-și anunța prezența, dar nimeni nu răspunse.

Tâmpurile îi mai zvâcneau încă, dar mai mult din cauza goanei pe care o dăduse de la doctorul Bertrand până aici, decât

¹ Ce amintire îngrozitoare am de înfruntat! (*t. n.*)

de reală emoție. În odaia asta gravă și veche se simți puțin mai liniștit.

O ușă se deschise și o femeie străbătu cu pași repezi salonașul, dispărând pe ușa dinspre coridor. Lui Emanuel îi păru rău că n-o oprise pentru a o ruga să anunțe că e acolo.

Peștii continuau să alunece triști în lumina mohorâtă. În sală era atâta tăcere și întuneric, atâta liniște, încât, dacă situația asta ar fi durat o eternitate, Emanuel n-ar fi avut nimic de spus. Dimpotrivă, ar fi acceptat-o cu resemnare, rămânând astfel încă mult timp dincoace de adevărul brutal pe care, poate, va trebui să-l afle peste câteva minute.

În dosul unei uși cineva tuși scurt ca un răspuns întârziat la tusea lui de adineaori.

În prag apără o ființă mică, întunecată, ca un animal speriat ieșind dintr-o vizuină.

– Sunteți trimis de doctorul Bertrand? Bine! Știu, mi-a telefonat... dureri violente în șale, nu-i așa?... O radiografie a coloanei vertebrale.

Omulețul își freca nervos mâinile ca pentru a îndepărta resturile de țărână ce-i rămăseseră prinse de degete când își săpase bârlogul.

Avea ochi mici de cârtiță, tumefiați, sticlind auriu în lumina slabă.

– Vom vedea îndată ce este... Poftim după mine.

Emanuel îl urmă, străbătu coridorul și se trezi în fața unei odăi absolut întunecoase. De aici venea mirosul greu de cauciuc ars.

Un bec slab se aprinse descoperind o sală plină de aparate medicale cu structuri nichelate de țevi și bare de circ.

Erau atâtea fire electrice pretutindeni, încât Emanuel rămase nedumerit în prag, de teamă ca intrând și atingând vreunul să nu declanșeze un formidabil curent plin de trăsnete și scânteii.

– Poftim!... poftim... îi spuse doctorul aproape luându-l de mână. Puteți să vă dezbrăcați aici...

Și doctorul îi arătă o ladă cu șuruburi, o mașină enigmatică ce servea, după cum se vede, din când în când drept canapea. Emanuel comitea pentru întâia oară în viața lui acțiunea atât de simplă și de intimă de a-și dezbrăca hainele, într-un cadru atât de solemn.

Medicul continua să fumeze, aruncând nepăsător scrumul pe podea, pe podeaua acestei teribile odăi științifice unde fiecare centimetru pătrat părea încărcat cu mistere și electricitate.

– Vă scoateți numai cămașa...

Emanuel era gata. Începu să tremure.

– Vă este frig? întrebă doctorul. Totul durează o minută.

Contactul rece, tăios, cu masa de tinichea pe care se întinse, îl străbătu cu un fior mai intens.

– Și acum atenție... când vă voi spune eu, veți opri respirația... aș vrea să iasă o radiografie bună.

Doctorul deschise și închise o cutie metalică. Becul se stinse. Un clinchet declanșă un declic precis. O manetă căzu net, cu o tăietură liniară în întuneric. Curentul începu a vibra surd ca un animal iritat. Totul se desfășură metalic și precis, ca în jocurile acelea de atenție unde o bilă nichelată cade cu exactitudine din despărțitură în despărțitură...

– Acum! spuse doctorul.

Emanuel își opri respirația. Inima prinse a-i bate puternic răsunând parcă în tabla pe care stătea culcat. Tot întunericul îi vâjâia în urechi. Se auzi un nou fâsâit, care se înteeți și care se stinse apoi brusc ca un cărbune aruncat în apă.

– Puteți respira, spuse din nou doctorul.

Se făcu iar lumină. Emanuel avu deodată un moment de extremă luciditate. Pentru ce era el acolo întins pe masă? Pentru ce?

Avu certitudinea clară că e foarte bolnav. Totul în jurul lui o spunea cu evidență. Ce însemnau toate aceste aparate? Desigur că nu erau făcute pentru oamenii sănătoși.

Și, din moment ce se găsea el acolo, în mijlocul lor, încolțit de ele...

Medicul scotea placa din masa de tinichea.

– Vă rog să nu vă îmbrăcați încă... să văd dacă e bună... stați așa... întins.

Doctorul luă haina lui Emanuel și i-o puse pe piept, păturind-o cu îngrijiri tandre; numai mama lui în copilărie îl învelea așa cu plapoma înainte de culcare.

Ce o să spuie doctorul? Ce va arăta placa? Îngrozitoarea placă...

Se simțea acum din nou bine, sub haina caldă și moale. Dacă nu l-ar fi tăiat tabla sub el cu răceala ei neplăcută și dacă ar fi putut rezema capul de altceva decât de o bară de metal, poate că ar fi adormit. Tremura ușor din cauza răcelii, dar se simțea copleșit de o epuizare plăcută și odihnitoare.

În fundul coridorului, undeva, se auzi o ușă trântită cu zgomot. Așadar, viața continua în depărtare să funcționeze mai departe... El se simți retras dintr-însa, la adăpost sub haină, așa cum era, gol pe masa de radiografie.

– Placa e bună, spuse doctorul ieșind din cabină. Mi se pare însă că o vertebră e atacată rău de tot... Lipsește din ea o bucată de os...

Doctorul spuse toate acestea într-o franțuzească rapidă pe care Emanuel nu o înțelegea prea bine și cu întreruperi, arzându-și degetele cu capătul de țigară pe care îl reluase de pe o măsuță și din care trăgea avid.

Emanuel rămase nedumerit, nu înțelese bine. Îi lipsea o bucată de os din vertebră? Dar cum dispăruse de acolo? Întrebă pe doctor.

M. BLECHER

**ÎNTÂAMPLĂRI
ÎN IREALITATEA
IMEDIATĂ**

ediția a V-a

Prefață și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

Cuprins

Fotografia minte (prefață de Lucian Pricop) / 7

Referințe critice / 15

Notă asupra ediției / 25

Întâmplări în irealitatea imediată / 27

ÎNTÂAMPLĂRI
ÎN IREALITATEA
IMEDIATĂ

*I pant, I sink, I tremble, I expire.*¹

P. B. Shelley

Când privesc mult timp un punct fix pe perete, mi se întâmplă câteodată să nu mai știu nici cine sunt, nici unde mă aflu. Simt atunci lipsa identității mele de departe ca și cum aș fi devenit, o clipă, o persoană cu totul străină. Acest personagiu abstract și persoana mea reală îmi dispută convingerea cu forțe egale.

În clipa următoare, identitatea mea se regăsește, ca în acele vederi stereoscopice unde cele două imagini se separă uneori din eroare și numai când operatorul le pune la punct, suprapunându-le, dau deodată iluzia reliefului. Odaia îmi apare atunci de o prospețime ce n-a avut-o înainte. Ea revine la consistența ei anterioară, iar obiectele din ea se depun la locurile lor, așa cum într-o sticlă cu apă un bulgăr de pământ sfărâmat se așază în straturi de elemente diferite, bine definite și de culori variate. Elementele odăii se stratifică în propriul lor contur și în coloritul vechii amintiri ce o am despre ele.

Senzația de depărtare și singurătate, în momentele când persoana mea cotidiană s-a dizolvat în inconsistență, e diferită de orice alte senzații. Când durează mai mult, ea devine o frică, o spaimă de a nu mă putea regăsi niciodată. În depărtare, persistă din mine o siluetă nesigură, înconjurată de o mare luminozitate, așa cum apar unele obiecte în ceață.

Teribila întrebare „cine anume sunt?” trăiește atunci în mine ca un corp în întregime nou, crescut în mine cu o piele și

¹ Gâfâi, mă scufund, tremur, îmi dau duhul. (*t. n.*)

niște organe ce-mi sunt complet necunoscute. Rezolvirea ei este cerută de o luciditate mai profundă și mai esențială decât a creierului. Tot ce e capabil să se agite în corpul meu se agită, se zbate și se revoltă mai puternic și mai elementar decât în viața cotidiană. Totul imploră o soluție.

De câteva ori, regăsesc odaia așa cum o cunosc, ca și cum aș închide și aș deschide ochii; de fiecare dată odaia e mai clară – așa cum apare un peisagiu în lunetă, din ce în ce mai bine organizat, pe măsură ce, potrivit distanțele, străbatem toate voalurile de imagini intermediare.

Într-un sfârșit mă recunosc pe mine însumi și regăsesc odaia. E o senzație de ușoară beție. Odaia e extraordinar de condensată în materia ei, și eu implacabil revenit la suprafața lucrurilor: pe cât de adânc a fost valul de nelămurire, pe atât de înaltă este culmea lui; niciodată și în nicio împrejurare nu mi se pare mai evident, decât în acele momente, că fiecare obiect trebuie să ocupe locul pe care îl ocupă și că eu trebuie să fiu cel care sunt.

Zbaterea mea în nesiguranță nu mai are atunci niciun nume; e un simplu regret că n-am găsit nimic în adâncul ei. Mă surprinde doar faptul că o lipsă totală de semnificație a putut fi legată atât de profund de materia mea intimă. Acum când m-am regăsit și caut să-mi exprim senzația, ea îmi apare cu totul impersonală: o simplă exagerare a identității mele, crescută ca un cancer din propria-i substanță. Un picior al meduzei care s-a întins peste măsură și a căutat exasperat prin valuri până ce într-un sfârșit a revenit sub gelatina ventuzei. În câteva clipe de neliniște, am parcurs astfel toate certitudinile și incertitudinile existenței mele, pentru a reveni definitiv și dureros în solitudine mea.

E atunci o solitudine mai pură și mai patetică decât altă dată. Senzația de îndepărtare a lumii e mai clară și mai intimă:

o melancolie limpede, suavă, ca un vis de care ne reamintim în puterea nopții.

Ea singură îmi mai reamintește ceva din misterul și farmecul puțin trist al „crizelor” mele din copilărie.

Numai în această dispariție subită a identității regăsesc căderile mele în spațiile blestemate de odinioară și numai în clipele de imediată luciditate ce urmează revenirii la suprafață, lumea îmi apare în atmosfera aceea neobișnuită de inutilitate și desuetudine, ce se forma în jurul meu când halucinantele mele transe isprăveau să mă doboare.

Erau întotdeauna aceleași locuri în stradă, în casă sau în grădină, care îmi provocau „crizele”. Ori de câte ori intram în spațiul lor, același leșin și aceeași amețeală mă cuprindeau. Adevărate capcane invizibile plasate ici-colo în oraș, întru nimic deosebite de aerul ce le înconjura – ele mă așteptau cu ferocitate să cad pradă atmosferei speciale ce o conțineau. Un pas, un singur pas dacă făceam, și intram într-un asemenea „spațiu blestemat”, criza venea inevitabil.

Unul din aceste spații se afla în parcul orașului într-o poiană mică din capătul unei alei, pe unde nu se plimba niciodată nimeni. Tufișurile de măceși și salcâmi pitici care o înconjurau se deschideau într-o singură parte spre peisagiul dezolant al unui câmp pustiu. Nu exista loc în lume mai trist și mai părăsit. Tăcerea se depunea densă pe frunzele prăfuite, în căldura stătută a verii. Din când în când, se auzeau ecourile trompetelor de la regimente. Chemările acelea prelungi în deșert erau sfâșietor de triste... Departe aerul încins de soare tremura vaporos ca aburii transparenți ce plutesc peste un lichid care fierbe.

Locul era sălbatec și izolat; singurătatea lui părea fără sfârșit. Acolo simțeam mai obositoare căldura zilei și mai greu aerul ce-l respiram. Tufișurile prăfuite se prăjeau galbene în soare, într-o atmosferă de desăvârșită solitudine. Plutea o senzație

bizară de inutilitate în poiana aceea care exista „undeva în lume“, undeva unde eu însumi nimerisem fără rost, într-o oarecare după-amiază de vară ce n-avea nici ea vreun sens. O după-amiază ce se rătăcise haotic în căldura soarelui, printre niște tufişuri ancorate în spațiu „undeva în lume“. Atunci simteam mai profund și mai dureros că n-aveam nimic de făcut în această lume, nimic alta decât să hoinăresc prin parcuri – prin poiene prăfuite și arse de soare, pustii și sălbatece. Era o hoinăreală care, într-un sfârșit, îmi sfâșia inima.

Un alt loc blestemat se afla tocmai la celălalt capăt al orașului, între malurile înalte și găunoase ale râului în care mă scăldam cu tovarășii mei de joacă.

Malul într-un loc era surpat. Sus pe țărm era instalată o fabrică de ulei, extras din semințe din floarea-soarelui. Cojile de semințe erau aruncate între pereții malului surpat și, cu timpul, mormanul se înălțase într-atâta încât se formase o pantă de coji uscate de sus de pe țărm până la marginea apei.

Tovarășii mei scoborau la apă pe această pantă, prudenți, ținându-se de mână, pășind adânc în covorul de putreziciuni.

Pereții malului înalt, de o parte și de alta a pantei, erau abrupti și plini de iregularități fantastice. Ploaia sculptase şuvițe lungi de crăpături fine ca niște arabescuri, însă hidoase ca niște plăgi rău cicatrizate. Erau adevărate zdrențe din carnea lutului, răni oribile și beante.

Între pereții aceștia, care mă impresionau peste măsură, trebuia să scobor și eu spre râu.

Încă de departe și cu mult înainte de a ajunge la malul râului, nările mi se umpleau de mirosul cojilor putrezite. El mă pregătea pentru „criză“ ca un fel de scurtă perioadă de incubație; era un miros neplăcut și totuși suav. Așa erau și crizele.